

Januškevičiene proti Litvě, rozsudek ze dne 3. 9. 2019 - K presumpci nevinny z hlediska formulování závěrů o participaci osoby, jejíž věc byla vyloučena ze společného řízení, na trestné činnosti spáchané skupinou pachatelů

Stěžovatel: Januškevičiene

Žalovaný stát: Litva

Číslo stížnosti: 69717/14

Datum: 03.09.2019

Článek Úmluvy: čl. 13

čl. 35

čl. 6 odst. 2

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: odůvodnění, právo na účinné opravné prostředky, presumpce nevinny, trestní řízení

Český právní řád: čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

§ 2 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

Významnost: 2

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRAVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 2/2020

Januškevičiene proti Litvě, rozsudek ze dne 3. 9. 2019

K presumpci nevinny z hlediska formulování závěrů o participaci osoby, jejíž věc byla vyloučena ze společného řízení, na trestné činnosti spáchané skupinou pachatelů

Autorský komentář:

Publikace předkládaného rozhodnutí Soudu si klade za cíl upozornit vnitrostátní soudy na nutnost důsledného respektování čl. 6 odst. 2 Úmluvy garantovaného práva každého, kdo byl obviněn z trestného činu, být považován za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem. K jeho porušení totiž může dojít i tím, že soud v rozhodnutí vydaném ohledně jiných osob (původně spoluobviněných) uvede údaje vedoucí k závěru o participaci na spáchaném trestném činu i ohledně

osoby, o jejíž vině dosud nebylo rozhodnuto. Přestože se Soud ke stěžovatelkou namítanému porušení principu presumpce nevinny nevyjádřil z důvodů závěru o nepřijatelnosti její stížnosti v této části, lze usuzovat, že jí uvedené skutečnosti by mohly tvrzený rozpor založit, což ostatně ve svém disentním stanovisku vyjádřili soudci Pinto de Albuquerque, Küris a Paczolay. Je vhodné připomenout, že Soud ve své předcházející judikatuře (například Bauras proti Litvě, č. 56795/13, § 54; Karaman proti Německu, č. 17103/10, § 69–70) vyložil, že vnitrostátní soud je ve zvažovaných situacích povinen postupovat tak, aby v rozhodnutí užitou formulací nezavdal pochybnostem o možném předsudečném závěru o vině takové osoby. Současně poznamenal (například Paulikas proti Litvě, č. 57435/09, § 55), že každý závěr musí být posuzován v kontextu konkrétních okolností, při nichž byl učiněn. Porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy nezakládá, pokud soud v narativní části rozsudku zmíní údaje o participaci dotčené osoby na žalovaném skutku obsažené v obžalobě, aniž by je podrobil hodnoticímu úsudku. Obsahuje-li soudní rozhodnutí jen reprodukci žalobních tvrzení státního zástupce, tedy subjektu, který v konečném stadiu o vině obviněného rozhodovat nemůže, a tyto údaje nejsou podkladem pro ratio decidendi takového rozhodnutí, nelze na ně čl. 6 odst. 2 Úmluvy vztahovat.

Ve vztahu k čl. 13 Úmluvy, k jehož porušení podle vydaného rozhodnutí (respektive závěru většiny) v posuzované věci nedošlo, lze poznamenat, že Soud přijal argument vlády (bod 51. a 58.), že stěžovatelka měla možnost podat občanskoprávní žalobu a získat za zásah do její cti a důstojnosti peněžní náhradu, čehož nevyužila, a přihlédl i k tomu (bod 61.), že nenavrhla vnitrostátnímu soudu, aby pokračoval v projednávání její trestní věci poté, kdy uplynula promlčecí doba, aby ji mohl případně zprostit obžaloby, a tím rozptýlit jakékoli pochybnosti o její nevině. S odkazem na to (bod 59.), že již dříve vydané rozhodnutí připustilo, že občanskoprávní prostředek nápravy může být v zásadě považován za účinný proti tvrzenému zásahu do presumpce nevinny, dospěl Soud k závěru, že stěžovatelka měla k dispozici účinný opravný prostředek civilního práva, a proto rozhodl, že nedošlo k porušení čl. 13 Úmluvy.

Rovněž tento závěr se stal předmětem kritiky obsažené v disentním stanovisku. V něm je rozhodnutí vytýkáno, že se náležitě nevypořádalo s tím, že z odkazované judikatury citované v bodě 59. plyne, že občanskoprávní žaloba může být za účinný právní prostředek nápravy považována jen ve spojení s dalšími postupy, prostřednictvím nichž je deklarováno porušení presumpce nevinny nebo je dalšímu porušování zamezeno. I s přihlédnutím k tomu, jak vláda (na dvou případech) ne/doložila účinnost a praktickou využitelnost jí odkazovaného nástroje nápravy, měl být podle tohoto stanoviska ohledně čl. 13 Úmluvy přijat závěr opačný.

Uvedenými soudci je rovněž vytýkáno, že výkladem předloženým v rozhodnutí při posuzování ne/přijatelnosti stížnosti došlo ke smazání jakéhokoli rozdílu mezi ustanovením čl. 35 určeným pro námítky vlády a čl. 13, který má sloužit k ochraně stěžovatele. Ten se tak podle nich („Pokud nebyly všechny prostředky nápravy podle čl. 35 vyčerpány, jak může stěžovatel namítat absenci efektivního opravného prostředku?“) stane pouhým doplňkem čl. 35 bez možnosti jeho samostatné aplikace. Usuzují, že námitka spočívající v ne/existenci opravných prostředků byla rozhodnutím většiny předána výhradně do rukou vlády, aniž by ji mohl stěžovatel účinně využít, což se stalo v projednované věci. Disentní stanovisko upozornilo, že závěr o nepřijatelnosti stížnosti v části namítající porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy byl přijat v důsledku dezinterpretace vyjádření zaslání vládou (která argument nevyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků v uvedeném směru nenamítla, když se domáhala toho, aby stížnost byla za/odmítnuta jako zjevně neopodstatněná) a poukázalo na to, že podle dosavadní judikatury se užitím čl. 35 Úmluvy nemohl Soud zabývat z vlastního popudu, ale pouze tehdy, byla-li námitka tohoto zaměření výslovně vznesena vládou.

SKUTKOVÝ STAV

Dne 23. 2. 2007 bylo zahájeno vyšetřování pro podezření, že organizovaná skupina, tvořená více než

30 osobami a několika obchodními společnostmi, získala mezi lety 2005 až 2007 podvodným jednáním majetek vysoké hodnoty (dále jen „hlavní vyšetřování“). Stěžovatelce bylo sděleno podezření, že v pozici vůdce organizované skupiny, jejíž členy byli kromě ní Č. M., I. R., D. L., T. F., S. P., O. J., A. J. a další osoby, jako osoba stojící v čele několika společností, jejichž účelem bylo zastření trestního jednání, měla padělat faktury a jiné účetní doklady vydané těmito společnostmi a tím umožnit několika dalším společnostem, včetně společností D., A. a S., získat velkou částku peněz neodvedením DPH.

Státní zástupce z hlavního vyšetřování nejprve vyloučil část týkající se společnosti D. a jejího ředitele V. D., které Krajský soud ve Vilniusu shledal vinnými podvodem, přivlastněním majetku vysoké hodnoty a paděláním účetnictví a jiných dokumentů. Uzavřel, že V. D. použil padělané dokumenty, podle nichž společnost D. využila služeb jiných společností, čímž snížil oficiální zisky společnosti a tím i výši DPH, kterou měla odvést. Na začátku rozsudku byla zopakována obvinění, která byla obsahem obžaloby, tedy že V. D. a společnost D. jednali ve společném úmyslu se skupinou spolupachatelů, mezi nimiž byla i stěžovatelka. Následně soud v části hodnotící důkazy uvedl:

„[V. D.] získal od [D. L., I. R., stěžovatelky a Č. M.] padělané ... faktury a jiné účetní dokumenty, které obsahovaly nepravdivé údaje o tom, že [společnost D.] zaplatila za reklamní služby poskytnuté výše zmíněnou společností. Padělané dokumenty byly začleněny v účetnictví [společnosti D.], peníze byly z účtu [společnosti D.] vybrány v hotovosti, část byla předána [D. L., I. R., stěžovatelce a Č. M.] za poskytnutí padělaných dokumentů a zbytek byl použit pro potřeby [společnosti D.]“

Při ukládání trestu soud přihlédl k tomu, že obvinění jednání spáchali jako členové organizované skupiny. Společnost D. se proti rozhodnutí odvolala, přičemž odvolací soud na začátku svého rozsudku zopakoval obvinění, v dalších částech však stěžovatelku nezmínil. Stěžovatelka v tomto řízení neměla žádné procesní postavení a uvedla, že o něm ani nevěděla do doby, než byla sama obžalována.

Státní zástupce následně z hlavního vyšetřování vyloučil část týkající se V. S., R. N., V. B. a společností A. a S. Krajský soud v Kaunasu shledal V. S. a R. N., kteří se částečně přiznali, vinnými stejnými trestnými činy jako V. D. a společnost D. spáchanými týmž způsobem. Zároveň zprostil obžaloby V. B. a společností A. a S. pro nedostatek důkazů. V počáteční části rozsudku soud zopakoval obvinění obsažená v obžalobě, podle nichž tyto osoby jednaly ve společném úmyslu se spolupachateli, mezi nimiž byla stěžovatelka. Ve zbývající části však stěžovatelku nezmínil. Ani v tomto řízení neměla stěžovatelka žádné procesní postavení a uvedla, že se o něm dozvěděla až z obžaloby.

Dále státní zástupce z hlavního vyšetřování vyloučil část týkající se E. T., E. A., R. N. a společností P. a S. S. Krajský soud v Kaunasu je shledal vinnými stejnými trestnými činy jako v předcházejících řízeních, spáchanými týmž způsobem. Rozsudek tohoto soudu neměl Soud k dispozici, z rozsudku odvolacího soudu však dovodil, že krajský soud na začátku uvedl obvinění z obžaloby, která poté zopakoval i v části obsahující jeho zjištění. Stěžovatelka byla předvolána jako svědek, odmítla však vypovídat s tím, že je proti ní vedeno související řízení. Odvolací soud rozhodnutí zrušil a všechny obviněné zprostil obžaloby. Ve svém odůvodnění mj. uvedl, že řízení v hlavní větvi dosud nebylo skončeno a o obvinění spolupachatelů tak nebylo soudem rozhodnuto. V projednávané věci však nemohl soud jednání jiných osob posuzovat, neboť řízení může být vedeno pouze proti těm, kteří byli ve věci obžalováni. Nemohl proto rozhodnout o trestní odpovědnosti, formě spolupachatelství a dalších otázkách vztahujících se k těmto osobám.

V následujícím období bylo z hlavního vyšetřování vyloučeno pět dalších řízení proti 10 osobám a společnostem. O těchto řízeních však Soudu nebyly poskytnuty informace.

Stěžovatelka byla dne 17. 4. 2014 obžalována jako vedoucí člen organizované skupiny. Mezi předloženými důkazy byly začleněny také ty z řízení proti V. D. a společnosti D. a proti V. S. a R. N. a dalších. Věc byla Krajskému soudu ve Vilniusu předložena dne 30. 4. 2014. Obžalovaní soudu dne 5. 1. 2018 navrhli, aby řízení zastavil z důvodu promlčení, čemuž vyhověl.

PRAVNÍ POSOUZENÍ

1. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 2 ÚMLUVY
2. Stěžovatelka namítla, že v rozsudcích v trestních řízeních proti V. D. a společnosti D. a proti V. S., R. N., V. B. a společností A. a S. bylo jednoznačně uvedeno, že jako členka organizované skupiny spáchala trestné činy, přestože nebyla žádným z těchto činů shledána vinnou soudem. Odkázala přitom na čl. 6 odst. 2 Úmluvy, podle něhož:

„Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“

1. Argumenty stran
2. Vláda
3. Vláda uvedla, že stěžovatelka měla možnost se bránit v řízení vedeném proti ní. O podezření byla informována dne 25. 10. 2007 (viz bod 7.) a mohla tak využít svých práv v přípravném řízení. Dále zdůraznila, že rozsudky v řízeních vedených proti spoluobviněným neměly v řízení vedeném proti stěžovatelce povahu res iudicata. Je to zřejmé z toho, že vyšetřování ve vztahu ke stěžovatelce bylo „usilovně vedeno“ a sama stěžovatelka vznesla „množství“ žádostí ke Krajskému soudu ve Vilniusu o přístup ke spisu a založení nových důkazů - vláda Soudu předložila kopii jedné z těchto žádostí o založení důkazů do spisu podané stěžovatelkou dne 17. 9. 2015. Vláda namítla, že přestože stěžovatelka mohla v řízení rozporovat skutečnosti týkající se rozsudků ve věcech jejích spoluobviněných, neučinila tak. Nevznesla ani stížnost stran porušení svého práva na presumpci nevinu.
4. Dále vláda uvedla, že sama stěžovatelka, společně se spoluobžalovanými, navrhla Krajskému soudu ve Vilniusu, aby řízení proti ní zastavil z důvodu promlčení. Vnitrostátní právo umožňovalo soudům na žádost obviněného pokračovat v řízení po uplynutí promlčecí doby. V takovém případě by soud buď vydal zprošťující rozsudek, nebo by řízení zastavil, pokud by takový postup nebyl možný (viz bod 42.). Stěžovatelka tedy mohla požadovat, aby soud v řízení pokračoval. Pokud tak neučinila, znemožnila soudům „odstranit pochybnosti“ ve vztahu ke zmínkám o její vině v rozsudcích proti jejím spoluobviněným.
5. Stěžovatelka podle vlády mohla také podat občanskoprávní žalobu na odškodnění za zásah do její cti a důstojnosti. K tomu předložila dva příklady obdobných řízení před vnitrostátními soudy:

- V prvním případě žalobce brojil proti zásahu do cti a důstojnosti jeho zaměstnavatelem, krajskou policií, která v rámci kárného řízení uvedla, že spáchal trestný čin, přestože v té době nebyl shledán vinným takovým trestným činem. Krajský soud v Kaunasu dne 14. 10. 2010 na základě čl. 7 občanského zákoníku z roku 1964 (viz bod 43.) rozhodl, že došlo k zásahu do jeho cti a důstojnosti a přiznal mu přibližně 2 900 eur jako náhradu nemajetkové újmy od policie. Proti rozhodnutí nebylo podáno odvolání a stalo se pravomocným.

- V druhém případě žalobce namítal porušení presumpce nevinu soudy, které nevyhověly jeho žádosti o pokračování v řízení vedeném proti němu. Žalobce v něm byl částečně zproštěn obžaloby a ve zbytku bylo řízení zastaveno, protože předmětné jednání nebylo nadále trestné. Soud při zamítnutí jeho žádosti krom jiného uvedl, že řízení bylo započato „v důsledku protiprávního jednání žalobce“ a bylo zastaveno z jiného než zprošťujícího důvodu. Žalobce požadoval náhradu nemajetkové újmy podle čl. 6.272 občanského zákoníku z roku 2001 (viz bod 45.). Nejvyšší soud 23.

12. 2008 žalobu zamítl s tím, že v napadeném rozhodnutí byly pouze opakovány skutečnosti zjištěné v trestním řízení proti žalobci, neoznačovalo ho ale za vinného a k zásahu do jeho práva na presumpci nevinu proto nedošlo.

52. Vláda dále předložila tři příklady řízení, v nichž nadřízené soudy v rámci téhož řízení buď nařídily odstranění částí rozsudků soudů nižších stupňů, které nebyly v souladu s presumpcí nevinu, nebo věc vrátily k novému posouzení.
53. Vzhledem k tomu vláda uzavřela, že stěžovatelka nedala litevským soudům možnost odčinit tvrzený zásah do jejích práv, a její stížnost proto musí být zamítnuta podle čl. 35 odst. 1 Úmluvy z důvodu nevyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků.
54. Stěžovatelka
55. Stěžovatelka uvedla, že vzhledem k tomu, že neměla v řízení proti spolupachatelům procesní postavení, neměla možnost se obviněním bránit a rozporovat tvrzení, která se jí v předmětných rozsudcích týkala. Prostředky nápravy navržené vládou (viz body 49.–52.) se vztahují výhradně k řízení vedenému proti ní a nemohly ovlivnit rozsudky vydané v řízeních vedených proti dalším osobám, v nichž bylo její právo na presumpci nevinu porušeno.
56. Pokud jde o argument vlády, že měla žádat o pokračování v řízení, přestože uplynula promlčecí doba (viz bod 50.), stěžovatelka uvedla, že řízení proti ní trvalo více než deset let a během této doby jí byla mnoha způsoby omezena osobní svoboda, souhlasila proto se zastavením řízení z důvodu promlčení, aby tento stres a nepříjemnosti ukončila.
57. Posouzení soudem
58. Prvně se bude Soud věnovat námitce vlády, že stěžovatelka nevyčerpala všechny vnitrostátní opravné prostředky.
59. Soud opakuje obecné zásady jmenované krom jiného ve *Vučković a další proti Srbsku* [(GC) (předběžná námitka), č. 17153/11 a 29 dalších, § 69–77, 25. 3. 2014], zejména, že má být podružný k národním systémům na ochranu lidských práv. Je proto namístě, aby měly nejprve vnitrostátní soudy možnost posoudit otázky slučitelnosti vnitrostátního práva s Úmluvou a aby měl Evropský soud možnost, když je přesto následně stížnost poslána Štrasburku, využít náhledu vnitrostátních soudů, které jsou se svým státem přímo a stále v kontaktu (viz mezi mnoha dalšími *Burden proti Spojenému království* [GC], č. 13378/05, § 42, ECHR 2008).
60. V projednávaném případě vláda mimo jiné uvedla, že stěžovatelka měla možnost podat občanskoprávní žalobu a získat za zásah do její cti a důstojnosti peněžní náhradu (viz bod 51.).
61. Soud v minulosti připustil, že občanskoprávní prostředek nápravy může být v zásadě považován za účinný proti tvrzenému zásahu do presumpce nevinu [viz *Gutsanovi proti Bulharsku*, č. 34529/10, § 178, ECHR 2013 (výňatky)]. V několika případech rozhodl, že občanskoprávní prostředky nápravy, které umožňují získat náhradu v penězích, jsou ve spojení s dalšími postupy, prostřednictvím nichž je deklarováno porušení presumpce nevinu nebo je dalšímu porušování zamezeno, účinnými ve smyslu Úmluvy [viz *Babjak a další proti Slovensku* (rozh.), č. 73693/01, 30. 3. 2004; *Marchiani proti Francii* (rozh.), č. 30392/03, 27. 5. 2008; *Ringwald proti Chorvatsku* (rozh.) (výbor), č. 14590/15 a 25405/15, § 54–56, 22. 1. 2019].
62. V projednávaném případě vláda předložila příklady vnitrostátní judikatury ve věcech, kde žalobci tvrdili, že výroky, které je označovaly za vinné trestným činem, zasáhly do jejich cti a důstojnosti. Jednomu z nich byla přiznána peněžní náhrada (viz bod 51.). Z pohledu Soudu se občanskoprávní prostředek nápravy navržený vládou nezdá být na první pohled neúčinný ve vztahu k námitce stěžovatelky o jejím právu na presumpci nevinu.
63. V projednávaném případě navíc Soud neshledal žádné výjimečné okolnosti, které by stěžovatelku zprostily povinnosti využít prostředek nápravy navržený vládou. Soud v této souvislosti opakuje, že existence pouhých pochybností stran úspěšnosti určitého prostředku nápravy, který zároveň není zjevně zbytečný, není dostatečným důvodem pro jeho nevyužití [viz *Vučković a další*, cit. výše, § 74; *Scoppola proti Itálii* (č. 2) (GC), č. 10249/03, § 70, 17. 9. 2009].

64. Stěžovatelka však nepodala občanskoprávní žalobu na odčinění zásahu do její cti a důstojnosti (viz bod 44.), ani nenavrhla Krajskému soudu ve Vilniusu, aby pokračoval v projednávání její trestní věci poté, kdy uplynula promlčecí doba, aby ji mohl případně zprostit obžaloby, a tím rozptýlit jakékoli pochybnosti o její nevině (viz body 33., 34. a 42. a obdobně Adolf proti Rakousku, 26. 3. 1982, § 40, Série A č. 49).
65. Vzhledem k tomu Soud shledává, že stěžovatelka nevyčerpala ve vztahu k její stížnosti podle čl. 6 odst. 2 Úmluvy všechny vnitrostátní opravné prostředky. Prohlašuje proto tuto část stížnosti podle čl. 35 odst. 1 a 4 Úmluvy za nepřijatelnou.
66. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY
67. Stěžovatelka dále namítla, že neměla možnost se odvolat proti rozsudkům ve věcech vedených proti třetím osobám, které měly vliv na její právo být považována za nevinnou. Neodkázala přitom na žádné konkrétní ustanovení Úmluvy.
68. Soud ze své pozice, v níž rozhoduje o právní kvalifikaci skutkových okolností případu (viz Radomilja a další proti Chorvatsku [GC], č. 37685/10 a 22768/12, § 114 a 126, 20. 3. 2018), tuto námitku považuje za spadající pod čl. 13 Úmluvy, podle něhož:

„Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné opravné prostředky před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“

1. K přijatelnosti
2. Soud shledává, že tato část stížnosti není zjevně neopodstatněná ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy a není nepřijatelná ani z jiného důvodu. Musí být tedy prohlášena za přijatelnou.
3. K věci samé
4. Argumenty stran
5. Podání stran byla prezentována v souvislosti se stížností podle čl. 6 odst. 2 Úmluvy (viz body 49.-55.).
6. Posouzení soudem
7. Soud opakuje, že čl. 13 zaručuje dostupnost vnitrostátního opravného prostředku k nápravě porušení práv a svobod garantovaných Úmluvou. Přestože tedy mají smluvní státy určitou míru volnosti ve zvolení způsobu, jakým vyhoví povinnostem daným jim tímto ustanovením, musí existovat vnitrostátní opravný prostředek, který příslušnému státnímu orgánu umožní vypořádat se s podstatou námitky porušení Úmluvy a poskytnout vhodnou nápravu. Rozsah povinnosti podle čl. 13 je rozdílný v závislosti na povaze stěžovatelových námitkách porušení Úmluvy. Opravný prostředek však musí být za všech okolností „účinný“ prakticky, nejen teoreticky, a to zejména v tom smyslu, že jeho využití nemůže být nedůvodně ztěžováno jednáním nebo opomenutím orgánů státu. Za určitých okolností může požadavky čl. 13 splnit souhrn vnitrostátních opravných prostředků (viz De Tommaso proti Itálii [GC], č. 43395/09, § 179, 23. 2. 2017, a zde citované odkazy). Soud také zdůrazňuje, že je na vládě odpůrce, aby prokázala praktickou účinnost opravných prostředků, které pro okolnosti projednávaného případu navrhuje, předložením příkladů judikatury příslušných vnitrostátních soudů nebo rozhodnutí správních orgánů (viz Varga a další proti Maďarsku, č. 14097/12 a 5 dalších, § 50, 10. 3. 2015).
8. V projednávaném případě již Soud přezkoumal vnitrostátní opravné prostředky navržené vládou a dospěl k závěru, že stěžovatelka měla k dispozici účinný opravný prostředek civilního práva (viz body 56.-63.). Rozhodl proto, že nedošlo k porušení čl. 13 Úmluvy.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud

1. Prohlašuje rozhodnutím většiny stížnost ve vztahu k čl. 6 odst. 2 Úmluvy za nepřijatelnou;

2. Prohlašuje jednomyslným rozhodnutím stížnost ve vztahu k čl. 13 Úmluvy za přijatelnou;
3. Rozhoduje čtyřmi hlasy proti třem, že nedošlo k porušení čl. 13 Úmluvy;

(...)

(Zpracovali JUDr. Ivo Kouřil a Mgr. Bc. Kamila Tokošová)